

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii. Zakres rozszerzony. Część 2*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Zmiany na mapie politycznej				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne</i> ● podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie ● wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie ● podaje aktualną liczbę państw świata ● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i> ● wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw ● wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata ● podaje przykłady organizacji międzynarodowych ● podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie ● wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw ● wyjaśnia, czym jest PKB 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wymienia różnice między enklawą a eksklawą ● wskazuje na mapie granice oraz stolice wybranych państw ● omawia specjalny status Antarktydy ● wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów ● wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych ● wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych ● wymienia czynniki wpływające na rozwój państw ● omawia prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB <i>per capita</i> ● wyjaśnia, czym jest HDI ● wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● omawia podział terytorialny mórz i oceanów ● podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie ● przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę ● podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w. ● opisuje działalność ONZ ● omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata ● opisuje wybrane konflikty zbrojne ● omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw ● omawia strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki ● wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata ● wskazuje na mapie obszary o niestalonym statusie ● omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji ● opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku ● omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata ● analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej ● opisuje tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii ● omawia skutki współczesnych konfliktów zbrojnych ● porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego ● omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB i HDI ● porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● opisuje historię utworzenia Sudanu Południowego ● omawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych ● omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich ● opisuje działalność wybranej organizacji międzynarodowej ● omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw ● opisuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego

II. Ludność i osadnictwo

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">● podaje aktualną liczbę ludności Świata● wymienia najludniejsze państwa Świata i wskazuje je na mapie● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i>● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i>● wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności● wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i>● wymienia typy demograficzne społeczeństw● podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją● wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi● wymienia bariery osadnicze● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena, gęstość zaludnienia</i>● wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji</i>● dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg● podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie● wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne● wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców● wymienia odmiany ludzkie● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rasizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">● omawia różnice w zaludnieniu regionów● oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego● podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego● podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny● omawia model przejścia demograficznego● porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów Świata● wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw● omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie● wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie● oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia● oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego● podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie● wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych● wyjaśnia, czym jest uchodźstwo● opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie● wyjaśnia różnice między narodem a grupą etniczną● wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym i etnicznym● wymienia przykłady rodzin językowych● omawia zróżnicowanie językowe ludności świata	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">● analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata● omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie● opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach● omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie● charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach● omawia czynniki kształtujące strukturę wieku● omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie● przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie● opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady● opisuje różnice w gęstości zaludnienia kontynentów● opisuje migracje wewnętrzne● omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów● wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata● przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji● wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi● omawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną● opisuje strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski● przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">● wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej● analizuje zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych● omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny● opisuje zróżnicowanie demograficzne społeczeństw● omawia zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie● omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie● opisuje problemy uchodźców● omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie● przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa● przedstawia konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie● analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie● omawia główne założenia wybranych religii● omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata● charakteryzuje procesy metropolizacji w wybranych regionach świata● charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady● omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">● przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie● ocenia skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych● ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego● analizuje i ocenia zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności● omawia konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska● przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności● analizuje skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach imigracyjnych na przykładzie migracji Ukraińców do Polski w ostatnich latach● analizuje problemy państw o różnej zawartości socjoetnicznej● dostrzega związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju● opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę● podaje przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce● analizuje na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie● wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego● analizuje przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata
---	--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • wymienia mniejszości narodowe w Polsce • wymienia przykłady języków urzędowych i języków sztucznych • podaje nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata • wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik analfabetyzmu</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> • wymienia wybrane religie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura, krąg kulturowy</i> • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, miasto</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>urbanizacja</i> • wymienia płaszczyzny urbanizacji • wyjaśnia, czym jest <i>metropolia</i> • wymienia funkcje miast • wymienia najludniejsze zespoły miejskie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>megamiasto, megalopolis</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obszar wiejski, wieś</i> • wymienia nowe funkcje obszarów wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik skolaryzacji</i> • przedstawia strukturę religijną ludności świata • wymienia trzy wielkie religie uniwersalne • podaje przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym • wymienia główne kręgi kulturowe na świecie • wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych na wsie i miasta • wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych • wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik urbanizacji</i>, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce • podaje przykłady miast o różnych funkcjach • wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata • wymienia formy zespołów miejskich • podaje przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie • omawia udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju • opisuje udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju • przedstawia czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie • omawia wartości wskaźnika analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach • opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata • omawia strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce • opisuje zróżnicowanie kulturowe ludności świata • omawia fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata • omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie • wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce • wyjaśnia przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi
---	---	--	--	--

III. Sektory gospodarki

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia podział gospodarki na sektory • przedstawia sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje • przedstawia zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym • omawia wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata • opisuje zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce • podaje przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD • omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega współzależność sektora przemysłowego i usługowego • przedstawia wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrzsektorowe
---	--	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje na mapie kraje o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie ● wymienia płaszczyzny globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ● wymienia przykłady działalności znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki ● przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej 		
IV. Rolnictwo				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa ● wymienia formy użytkowania ziemi ● podaje rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych ● wymienia kryteria podziału rolnictwa ● wymienia typy rolnictwa ● wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie ● wymienia główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego ● wyjaśnia znaczenie terminu <i>GMO</i> ● wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie ● wymienia główne rośliny uprawne ● wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie ● wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt ● wymienia typy chowu zwierząt ● wymienia państwa o największym поголовіu wybranych zwierząt gospodarskich ● wymienia główne typy lasów ● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lesistość</i>, <i>wskaźnik lesistości</i> ● wymienia funkcje lasów ● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo</i>, <i>rybołówstwo</i>, <i>akwakultura</i>, <i>marikultura</i> ● wymienia najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych ● wyjaśnia, czym jest <i>przełowienie</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach ● opisuje zróżnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach ● omawia strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce ● wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej ● wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym ● omawia czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego ● przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego ● dokonuje podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne ● podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych ● omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym ● przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu ● wyjaśnia różnice między leśnictwem a gospodarką leśną ● charakteryzuje główne typy lasów ● przedstawia rozmieszczenie lasów na Ziemi ● omawia zmiany lesistości w Polsce ● opisuje funkcje lasów ● omawia rozmieszczenie najważniejszych łowisk na świecie ● podaje przyczyny przełowienia ● wskazuje nadmiernie eksploatowane łowiska na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa ● porównuje strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach ● omawia typy rolnictwa na świecie ● analizuje różnice między rolnictwem intensywnym a rolnictwem ekstensywnym ● wykazuje różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety ● omawia areal upraw <i>GMO</i> ● opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie ● wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych ● charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość поголовіu wybranych zwierząt gospodarskich na świecie ● przedstawia sposoby gospodarowania zasobami leśnymi ● omawia udział oceanów w światowych połowach ● przedstawia wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie ● porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach ● omawia przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw ● omawia czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej ● charakteryzuje rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe ● dokonuje analizy udziału rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej ● przedstawia skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego ● charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek ● omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie ● ocenia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw ● charakteryzuje główne regiony rolnicze świata ● omawia korzyści i problemy wynikające z wykorzystywania roślin modyfikowanych genetycznie ● omawia czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach ● analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny ● uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie ● rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody ● dostrzega związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych ● podaje sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych

			<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata • omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie 	
V. Przemysł				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu • wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech) • podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce • wymienia czynniki koncentracji przemysłu • wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego • wyjaśnia znaczenie terminu budownictwo • podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych Źródeł energii • wymienia główne surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie • wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie • wymienia typy elektrowni • wymienia kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia różnice między przyniosową a związaną lokalizacją przemysłu • omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii • wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu • podaje przyczyny dezindustrializacji • przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym • omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego • wymienia formy koncentracji przemysłu high-tech • przedstawia prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie • omawia Źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie • wymienia odnawialne Źródła energii • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • porównuje wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia korzyści i niekorzyści aglomeracji • omawia proces deglomeracji przemysłu • opisuje społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii • opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie • omawia przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata • opisuje gospodarcze znaczenie reindustrializacji • podaje rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie • omawia rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie • omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii • przedstawia rolę budownictwa w gospodarce • charakteryzuje energetykę opartą na nieodnawialnych Źródłach energii • charakteryzuje energetykę opartą na odnawialnych Źródłach energii • określa udział poszczególnych Źródeł energii w bilansie energetycznym świata • omawia bilans energetyczny Polski • dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych • opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego • omawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii • podaje skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata • omawia przebieg industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji w Polsce • omawia rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce • charakteryzuje wybrany okręg przemysłowy w Polsce • charakteryzuje wybrane technopolie na świecie i wskazuje je na mapie • wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy • przedstawia różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce • opisuje skutki wzrostu zapotrzebowania na energię • omawia prawidłowości w zakresie zmian udziału Źródeł odnawialnych Źródeł w strukturze zużycia energii • przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni • omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej • omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie • ocenia trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi • omawia rolę reindustrializacji w gospodarce • prezentuje zmiany struktury przestrzennej przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii na świecie z uwzględnieniem Polski • prezentuje argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym • omawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • opisuje nietypowe Źródła energii na przykładzie Szwecji • przedstawia związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju i środowiskiem geograficznym •

	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie 	<p>i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach • porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą produkcji energii elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata • omawia zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie • omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie 		
--	--	---	--	--

VI. Usługi

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje usługi według różnych systemów • charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane • wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału • podaje czynniki rozwoju transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i> • przedstawia podział łączności • wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, czym jest <i>kapitał ludzki</i> • przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach • wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i> • wymienia przedmioty handlu międzynarodowego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>turystyka</i> • wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • wymienia elementy infrastruktury transportowej • wskazuje miejsce łączności w PKD • omawia rozwój łączności • wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia główne centra finansowe na świecie • podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego • wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami • omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • wymienia głównych partnerów handlowych Polski • omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie • charakteryzuje wybrany region turystyczny świata 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata • opisuje transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie • przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu • omawia rozwój telefonii i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • omawia kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego • omawia cechy gospodarki opartej na wiedzy • wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym • opisuje dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach • omawia dostęp do usług bankowych w wybranych krajach • opisuje wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka • omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie • charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie • przedstawia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach • przedstawia rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • przedstawia prawidłowości w zakresie zróżnicowania dostępu do internetu na świecie • omawia rolę telekomunikacji komputerowej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego • omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności • omawia rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw • opisuje znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata • omawia zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych
---	--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ● podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną ● wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów ● wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia na podstawie mapy zróżnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego ● przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach ● omawia strukturę handlu zagranicznego Polski ● przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO) ● przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie ● omawia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną ● opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata ● przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki 	<p>przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratorzy biznesu</p> <ul style="list-style-type: none"> ● przedstawia prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych na świecie ● wykazuje związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa ● omawia rolę usług w handlu międzynarodowym ● analizuje handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia najważniejszych eksporterów i importerów ● opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie ● omawia usługi turystyczne w Polsce ● podaje przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie ● przedstawia najważniejsze miejsca pielgrzymkowe różnych religii na świecie i w Polsce oraz omawia znaczenie miejsc świętych dla wyznawców poszczególnych religii 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata
---	--	---	---	--

VII. Wpływ człowieka na środowisko

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Środowisko przyrodnicze, Środowisko geograficzne, antropopresja</i> ● podaje przykłady konfliktów ekologicznych ● wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka ● podaje głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie ● wymienia rodzaje smogu ● wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze ● wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój ● omawia cele zrównoważonego rozwoju ● wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery ● wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery ● wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● omawia przyczyny nasilania się konfliktu w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze ● opisuje zasady zrównoważonego rozwoju ● wyjaśnia, w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie ● opisuje mechanizm powstawania dziury ozonowej ● wyjaśnia powstawanie smogu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● podaje przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego ● wymienia międzynarodowe dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju ● porównuje smog fotochemiczny ze smogiem siarkowym ● przedstawia sposoby zapobiegania smogowi ● omawia przyrodnicze skutki budowy zapór wodnych ● opisuje proces zanikania jeziora Czad 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● opisuje konflikty ekologiczne w swojej okolicy, wymienia przyczyny nasilania się tego procesu ● podaje propozycje sposobów rozwiązania konfliktów w relacji człowiek – środowisko ● omawia wpływ zanieczyszczeń powietrza na ludzki organizm ● ocenia wpływ wielkich inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne ● przedstawia działania człowieka mające na celu zapobieganie zanieczyszczaniu wód oraz
---	---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>agrotechnika</i> ● wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem ● wymienia systemy gospodarowania ziemią uprawną ● wymienia rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich surowców ● wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i> ● podaje przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze ● podaje definicję pojęcia <i>krajobraz kulturowy</i> ● wymienia formy ochrony krajobrazu ● wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rekultywacja krajobrazu, renaturalizacja krajobrazu, rewitalizacja krajobrazu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ● podaje przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce ● omawia wykorzystywanie wody przez człowieka ● wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie ● opisuje wpływ monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze ● wyjaśnia, na czym polegają chemizacja i mechanizacja rolnictwa ● omawia metody wydobywania surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych ● podaje przykłady rekultywacji obszarów pogórnicych w Polsce ● wymienia elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu ● podaje główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego ● wymienia elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego ● podaje przykłady rekultywacji, renaturalizacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia emisję dwutlenku węgla na świecie oraz tlenków siarki i azotu UE ● wyjaśnia, w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne ● omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze ● wyjaśnia, na czym polega melioracja ● wymienia negatywne skutki działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń ● wyjaśnia, jak powstaje lej depresyjny ● opisuje, na czym polega rekultywacja terenów pogórnicych ● omawia wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę ● opisuje wpływ działalności turystycznej na środowisko geograficzne ● omawia proces degradacji krajobrazu miejskiego ● opisuje działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego ● omawia rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko przyrodnicze ● wymienia etapy pustynnienia ● przedstawia pozytywne i negatywne skutki melioracji ● wyjaśnia wpływ działalności górniczej na środowisko przyrodnicze ● opisuje kierunki rekultywacji terenów pogórnicych i podaje ich przykłady ● analizuje wpływ transportu na człowieka ● omawia zasady zrównoważonej turystyki ● wymienia czynniki zagrażające krajobrazom kulturowym na świecie i w Polsce ● określa rolę planowania przestrzennego w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego ● wymienia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej na wybranych obszarach 	<p>zmniejszanie stopnia ich zanieczyszczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> ● analizuje na przykładach ze świata i z Polski wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze ● analizuje wpływ wybranej kopalni na środowisko przyrodnicze ● podaje przykłady negatywnych skutków rozwoju turystyki we własnym regionie ● przedstawia przykłady realizacji zasad zrównoważonej turystyki ● prezentuje działania służące ochronie krajobrazu kulturowego ● omawia przykład rekultywacji, renaturalizacji lub rewitalizacji krajobrazu w swojej okolicy
---	--	---	---	--